

Nya sammansättningar med efterledet -bubbla

En korpusbaserad undersökning

Monica Sperens

Institutionen för svenska och flerspråkighet
Examensarbete 15 hp
Examensämne: Svenska C
Kurs- eller utbildningsprogram: Kandidatprogrammet (120).
höstterminen 2014
Handledare: Jan Svanlund
English title: New solid compounds with -bubble

Nya sammansättningar med efterledet -bubbla

En korpusbaserad undersökning

Monica Sperens

Sammanfattning

Den här är en korpusbaserad studie över sammansättningar med efterledet -bubbla under 2000–2014. Följande ord har studerats ingående: bostadsbubbla, lånebubbla, finansbubbla, aktiebubbla, småbolagsbubbla, husbubbla, lönebubbla och hyresbubbla. Studien har funnit att sammansättningarna är etablerade, att metaforiken bubbla är konventionaliserad att sammansättningarna används i en ekonomisk diskurs och mer allmänt. Studien för även en vidare diskussion kring nyord och metaforik och föreslår en offentlig konversation med ekonomijournalister och språkforskare.

Nyckelord: Sammansättningar, nyord, metaforik, ekonomisk diskurs, språkbanken korp.

Abstract

This is a corpus-based study of compound words with the modifier -bubble in texts from 2000 to 2014. The following compound words were studied closely: housing bubble, credit bubble, the financial bubble, the stock bubble, small cap bubble, real estate bubble, salary bubble and the rental bubble. Results indicate that these compound words are established, that the metaphor bubble is conventionalized, and that the compound words are used both in economic discourse and more generally. Further, new words and metaphors are discussed. A public conversation with financial journalists and linguists is suggested.

Key words: compound words, modifier "bubble", new words, metaphors, economic discourse, språkbanken korp, newspapers Affärsvärlden and Dagens industri,

Innehållsförteckning

1. Inledning och bakgrund	1
2. Syfte och frågeställningar	2
3. Teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning	4
3.1. Korpuslingvistik	4
3.2. Nya ord och fraser	5
3.3. Sammansättningar	5
3.4. Diskurs	6
3.5. Metafor	8
3.5.1. Metaforiska uttryck	8
3.5.2. Metaforanalys	8
3.5.3. Motiv till val av metafor	9
3.5.4. Tidigare forskning om metaforiska bubblor	11
4. Material och metod.....	12
4.1. Källmaterial	12
4.2. Sökprocessen i materialet	13
4.2.1. Avgränsning i tid, 2000-2014	13
4.2.2. Korpmaterial	13
4.2.3. Ekonomitidningsarkiv	13
5. Resultat och analys	14
5.1 Undersökning i Korp	14
5.2 Undersökningen i artikelarkiv från ekonomitidningar	17
5.3 Komparativ granskning	20
5.4 Konkordanser	24
5.5 Metaforen bubbla	25
5.5.1 Berättelser om bubbla i det studerade materialet	27
5.5.2 Analys	28
6. Diskussion.....	28
7. Källor och litteratur	31
Bilagor	

Nya sammansättningar med efterledet -bubbla

En korpusbaserad undersökning

1. Inledning och bakgrund

”En ny finansbubbla är på gång – gigantisk krasch lurar bakom hörnet”, skrev ledarskribenten på Östersundsposten den 18 november 2014. Därefter följde en förklaring av vad han tycker sig uppfatta just där och då: ”Första tecknet på en bubbla som kommer att fälla krokben på hela världsekonomin”.

Att en lokaltidning skriver på det här viset och att läsare svävar i ovisshet om vad som ledarskribenten egentligen vill ha sagt är intressant. Bubbla, som agent, sätter krokben för världsekonomin och det leder till en krasch. Kan bubblor sätta krokben? Vad är världsekonomin i den här berättelsen? Krasch syftar kanske på ljudet av bubbla som spricker? Denna spännande och udda konstruktion sätter läsarens fantasi i rullning. Troligen är det inte en genomtänkt meningsbyggnad av skribenten. Den kanske bara blir. Nyckelordet är *finansbubbla*. Finans och bubbla har blivit så vanligt förekommande tillsammans de senaste åren att de flesta läsare förmodligen lämnar ordet finansbubbla oreflekterat. Bubblametaforer syns i både dagspress och fackpress. Substantivet *bubbla* syns både som förled och som efterled. Den här studien kommer att undersöka efterledet -bubbla.

Sammansättningar är generellt mycket intressanta ord. Relationen mellan för- och efterled är inte alltid tydlig. På en ungdomsmottagning tar man emot ungdomar medan på en läkarmottagning tar man emot patienter. En förståelse som tar hänsyn till sammanhanget behövs för en adekvat tolkning.

Sammansättningar kan även isolerade väcka intresse. Ord i allmänhet, inklusive sammansättningar, kan uppfattas som små narrativer med rika berättelser bakom. Dessa berättelser knyter i sin tur an till än fler berättelser. Så tänker Stefan de Vylder och Tzvetan Todorov, som refereras till i hypotesen (kapitel 2), och många andra. De tillskriver ord en avslöjande funktion; ord viker ut samtida samhällsomvandlingar som berättelser. Den här studien undersöker främst etableringen av ord med efterledet -bubbla.

The Bubble act, bubbellagen, instiftades 1720 som en följd av Söderhavsbubblan. Denna kris (och inte tulpomani som många tror) var den första finansbubblan, enligt tidningen Världens historia (nr 16, 2014). 1711 bildades South Sea Company, Söderhavskompaniet, på initiativ av Brittiske justitieministern som ville förbättra landets finanser. Bolaget fick monopol på handel i Söderhavet av Spanien. Aktierna var omåttligt populära och steg snabbt i värde. Placerarna garanterades minst sexprocent årlig avkastning och statlig garanti. Man kunde även få låna pengar av bolaget för att köpa aktier. Söderhavskompaniet agerade alltså även som en inofficiell bank. Bolaget gick inte så bra som man hade förespeglat aktieköparna, så externa investerare tillförde bolaget medel mot att de fick konvertibler. Följden blev en investeringshysteri som drev upp aktiekursen astronomiskt. Söderhavskompaniets verksamhet gick dåligt. Korruption förekom. När investerarna ville ha tillbaka sitt kapital rasade kursen. Bolaget kunde inte betala. Många som köpt aktier blev ruinerade. Bolag med oklart innehåll, och som var högt värderade, kallades bubbles, bubblor. The bubble act gick ut på att det brittiska parlamentet försökte kontrollera handeln genom att all bolagslagstiftning och verksamhet skulle godkännas av kungen. Detta är ett tidigt exempel på ett slags kapitalmarknadslag. Precis som år 1720 görs försök idag 2014 att stävja bubblor i finansekonomin. Bubblaord tycks fylla en funktion, då och nu. Den här studien undersöker ekonomitidningar och Språkbankens korpusar för att få syn på var och när finansdiskursbubblaord dyker upp.

År 2007 kom den stora huskrisen i USA, som sedan ledde till finanskrisen på Wall Street 2008, och den stora skuldkrisen 2008–2010 då Island, Irland, Lettland och Grekland kraschade finansiellt.

2. Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet är att undersöka hur sammansättningar med efterledet -bubbla används i olika typer av texter under perioden 2000–2014. Detta görs utifrån tre delsyften:

1) De vanligaste sammansättningarna. 2) Metaforisk innebörd. 3) Etableringsmönster. Undersökningen belyser dessa delsyften utifrån följande frågeställningar:

- A. Vilka är de vanligaste sammansättningarna? Hur ser fördelningen av belägg ut för de undersökta orden över perioden? Hur är etableringshistoriken av -bubblaorden? Går det att urskilja ämnesteman i den språkliga närmkontexten där sammansättningarna

dyker upp? Pekar dessa i så fall mot en viss diskurs? Är det samma delar av källdomänen som utnyttjas i alla bubblaord? Tillkommer semantiska specialdrag som kan kopplas till respektive ord, eller respektive måldomän? Går det att utläsa av korpmaterialet vad som riskerar att hända med bubblan? Riskerar den att spricka, flyga iväg, pusa eller annat? Det är även intressant vad exempelvis sprickandet i så fall refererar till.

- B. Att undersöka vad bubblasammansättningarna kan ha för metaforisk innebörd. Har de studerade sammansättningarna samma källdomän och måldomän? Är bubblametaforiken konventionaliserad?
- C. Studien jämför belägg från ekonomitidningstexter och belägg från korpmaterial (dvs. texter som inte är uttalat inriktade på ekonominyheter). Kan jämförelsen visa ett generellt mönster i etablering?

En hypotes till den tredje frågeställningen är att sammansättningarna först skrivs i ekonomitidningar och att de därefter dyker upp i allmänna sammanhang (här representerat av korpmaterialet). Den här studien testar om ekonomitidningarna är ledande med den här typen av nyordbildning.

Tre källor motiverar hypotesen: Först är det Stefan de Vylder. Han är nationalekonom och forskare, verksam i Stockholm. I sin bok *Världens springnota*, 2010, för han en diskussion kring krisen på Wall Street 2008 ur ett folkligt perspektiv. På frågan om krisen borde ha förutsetts svarar han ja, och hänvisar till att flera ledande affärstidsskrifter, så som *Business Week* och *The Economist*, varnade tidigt och återkommande för husbubblan. Där finns skarpa artiklar från juli 2004. Majoriteten av medier dröjde med artiklar till efter att bubblan hade spruckit 2008. Enligt Stefan de Vylder beror det på att det är förnekare som har störst inflytande (2010:91). När förnekaren är en hög auktoritet, som 2008 var bl.a. internationella valutafonden IMF, uppstår dilemman. Dilemman syftar på människors irrationella drag, som de Vylder skriver är en orsak till bubblors uppkomst och fall. Det syftar också på att IMF tvekar inför att varna för kris därför att detta kan utlösa kris. Stefan de Vylder menar att exempelvis tillväxtbubblor förstärks av alla aktörer som upprepar uttryck, och agerar, procykliskt. Det procykliska är här, något förenklat, beskrivningar i efterhand av bubblan som pumpas upp genom en överdriven optimism i första stadiet för att sluta i överdriven

försiktighet när den har spruckit. Den andra källan är narratologen och strukturalisten Tzvetan Todorov som i sin bok *Hope and memory, Lessons from the twentieth century*, 2003, resonerar utifrån perspektivet diskursiv kritik. Todorov talar om historiska narrativa skiften, alltså hur en plötslig historisk händelse medför annat agerande och annat språkbruk. Han gör emotioner till ett motiv för detta, och nämner som exempel Sovjetunionens upplösning med mindre kollektiv rädsla som följd. Den tredje källan är lingvisten Michael White (vars forskning presenteras utförligare i den här uppsatsen under kapitlet tidigare forskning). Han har undersökt ordet ”growth” i den ekonomiska diskursens språkbruk.

3. Teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning

3.1 Korpuslingvistik

Undersökningen utgår ifrån korpuslingvistik, med kvantitativ analys av sökresultatet. Kvalitativ analys dyker upp som element i undersökningen när konkordanstexter analyseras. Korpuslingvistik är ett brett begrepp. Hans Lindquist skiljer mellan korpusassisterade studier, korpusbaserade studier och korpusdrivna studier (2009:26). Den här studien är korpusbaserad. Den kan sägas vara deduktiv. Det vill säga, det var från början klart och definierat vad jag skulle leta efter, i språkbanken korp. I en korpusbaserad studie analyseras mönster av användning av lingvistiska särdrag. Korpus är en exempelkälla. I en korpusdriven studie kan förhållandet sägas vara det motsatta. Den är induktiv. Den motsätter sig på förhand definierade kategorier. Den söker inifrån och ut, mer förutsättningslöst. Kategorierna framträder från data. (Ett exempel är korrespondens.) I en korpusassisterad studie, exempelvis i en studie där frågan varför är undersökningens drivkraft, tjänar korpus till att ge statistiska belägg för vissa data. Korpusresultat är generellt utmärkt för att kartlägga mönster och ge adekvata exempel.

Korpuslingvister arbetar med stora textsamlingar med autentiskt språkmaterial. Ur detta analyseras hur språket faktiskt används i en viss domän. Utifrån ett systematiskt tillvägagångssätt i undersökningsarbetet hittas generella mönster, på statistisk grund. Samma resultat bör mätningen generera oavsett vem som utför den. Innehållsvolymererna i korpusar idag är så stora att de kan sägas vara ohanterliga utan dator teknik, som hjälper till att sortera, strukturera och söka. Tekniken möjliggör dessutom pågående påfyllnad av datamängder. Detta forskningsfält utvecklas mycket snabbt, vilket har till följd att det krävs ett nära samarbete mellan de som samlar in och strukturerar data och de som

forskar, korpuslingvister. Språkbanken Korp, som har används i den här studien, utvecklas kontinuerligt i samverkan med sina användare. En korpusbaserad kvantitativ undersökning svarar lätt på frågor så som: när, var, hur många, hur. Ju mer specifik sökningen är desto hanterbarare resultat blir utfallet. Noggranna val gäller källa; vilka korpusar som ska vara med, hela lemmat och liknande. Det gäller också att noga definiera vad som ska räknas, med statistisk signifikans (2009:49). Resultatet ska sedan struktureras på ett för forskaren värdefullt sätt, valideras och presenteras på ett för läsaren begripligt sätt. Det går att finna svar omkring exempelvis etableringsprocesser av nyord. Därför är metoden vald till den här undersökningen.

3.2 Nya ord och fraser

Ords mening beror på hur de kombineras i en fras och hur de används i en social situation. Lingvisten Michael Stubbs skriver: "It follows that their meaning depends on both linguistic conventions and also on inferences from real-world knowledge" (2001:19). Han talar om värdet av vår förståelse av sammanhanget för att vi ska förstå ord. Vad som får oss att förstå kan vara kulturella antaganden och förväntningar i situationen. Stubbs menar att det är sällan som en fras eller ett enskilt ord är tillräckligt för att identifiera texttypen. Men undantag är ord/termer som vi har förförståelse för, allmänt i samhället eller för individer med specifika intressen. (Exempel: högtryck brukar handla om väder och en golfare har en direkt förståelse för eagle och inom typografi är Cicero och Korpus storleksgrader.) Det handlar om förväntningar, skriver Stubbs. I skapandet av nya ord tycks mekanismen vara att välja liknande konstruktioner som förekommer i sammanhanget sen tidigare. (Sporten golf och språkbanken har många djur.) Bubblaord, som undersöks i den här studien, kan sägas vara inte helt oväntade konstruktioner utifrån sammanhanget. När man i allmänhet pratar om samhällsekonomi förekommer många naturnära uttryck. Inom aktiemarknad idag talar man om *hausse* = tjurmarknad = kraftig uppgång = då, stigning och om *baisse* = björnmarknad = kraftig nedgång = fall.

3.3 Sammansättningar

En sammansättning har ett förled och ett efterled. Dessa kan vara två för sammanhanget kända ord, eller ett känt och ett okänt. Det vanligaste är att studera betydelsereaktionen mellan förled och efterled. Sammansättningen är så att säga förväntad (utifrån resonemanget ovan i 3:2) eller förvånande. Sammansättningen betecknar något som någon tycker behöver betecknas (exempelvis finansbubbla och tigerkaka). En teori kring hur

detta konceptualiseras är Conceptual combinations, kombinationsforskning. Den görs av två typer: egenskapsprojicering och relationslänkning. I egenskapsprojicering överförs en egenskap som är utmärkande för modifierarkategorin (ex bubblans tendens att spricka, tigerns tendens att vara randig). I relationslänkning refererar det till det verkliga begreppet (ex en -bubbla, en tiger). I relationslänkning utgår man från vilken relation ett ord brukar ha till andra ord, i ex sammansättningar.

Etablering betyder att ett uttryck blir fast knutet till det betecknade. Det betyder, ungefär, att det finns en tydlig koppling mellan uttryck och innehåll. Etableringsgraden beskrivs från två perspektiv: det ena perspektivet på etablering gäller hur etablerat *betydelsen* av ett ord är. Detta perspektiv kallas semasiologiskt. Det andra perspektivet kallas onomasiologiskt, och handlar om hur etablerad *beteckningen* är, givet ett visst innehåll. (Den senare analysen inbegriper även att hitta ersättningsord.) Under etableringsfasen kan betydelse- och beteckningsetableringen, de ovan nämnda perspektiven, utvecklas parallellt. Det är också möjligt att den ena etableringen utvecklas före den andra. ”Ord sägs vara lexikaliserade om de övergår från tillfälliga beteckningar för en företeelse till uttryck som genom den språkliga konventionen är fast knutna till företeelsen i fråga”, säger Jan Svanlund (2001:56). Något förenklat kan man säga att om ord är lexikaliserade finns de i lexikon. I svensk ordbok, utgiven av Svenska akademien (2009) finns många sammansättningar med förledet aktie- men ingen aktiebubbla. Där finns ingen finansbubbla men exempelvis finansdebatt.

3.4 Diskurs

Detta avsnitt har tagits med eftersom termen diskurs används i undersökningen.

Vårt språk struktureras av oss i större enheter. Den välkända lingvisten Michael Stubbs har i sin bok *Discourse analysis*, tagit en sociolingvistisk vinkel. Han skriver om behovet av att studera större lingvistiska enheter, i social kontext, i samtal och text. Diskursanalys (discourse analysis) beskriver han utifrån syftet: ”Roughly speaking, it refers to attempts to study the organization of language above the sentence or above the clause, and therefore to study larger linguistic units, such as conversational exchanges or written texts” (1983:1). Stubbs argumenterar för att en del av dessa strukturer – mindre diskursiva enheter – förstås av oss allmänt, i en kulturell kontext. Exempel på detta är en saga. Vi känner igen sagan – den diskursiva enheten – och frågar kanske efter slutet. Större diskursiva enheter är inte

igenkänningsbara på samma sätt, säger Stubbs (1983:7). Är enheten strukturell, semantisk eller funktionell? Stubbs försöker reda ut begreppet diskurs, och framför allt diskursanalys. Han formulerar tre konkreta förslag på diskursanalys med språklig vinkel. För den här studien är dessa metoder alltför omfattande, men essensen är väsentlig. Språk uppfattas som social handling, språk som uppstår i en kontext, som kanske förvaltas och närs där. Sammanhangets typiska samspelande språkliga mönster ingår i begreppet diskurs. Terminologi ingår också. Diskursiv analys upplyser verksamheten säger (Hellspong & Ledin 1997:51). Jörgensen och Phillips går ännu ett steg och kallar diskurs för "hur ens världsbild speglas i språket" (2002).

Diskurs är en medveten avgränsning. Avgränsningen kan liknas vid genre och diskurser kan, precis som genrer, gå omlott. Avgränsningen kan sägas syfta till att medvetandegöra sammanhanget som texterna dyker upp i, och som de är en del av. För denna undersökning är nyhetsdiskurs, ekonomidiskurs, ekonomijournalistdiskurs alla indelningar som är möjliga att göra. Den ekonomiakademiska diskursen står till största delen utanför den här studien. (Men mellan studiens diskursavgränsning och denna finns dock en töjbar och rörlig gränsszon. I denna möts "traders", nationalekonomer och ekonomijournalister.)

Diskursbegreppet innefattar social praktik, enligt Michael Foucault¹ (Foucault:1993); Man analyserar situationen som texten hör hemma i, och analyserar kulturen där texten befinner sig, man ger gränssnitt ut mot det som texten *inte* är betydelsebärande av; det otypiska. Foucault har stor betydelse för diskursforskning och har många efterföljare. Han tillskriver diskursen makt. (Kritisk diskursanalys, CDA, används inte i den här studien, men i diskussionsdelen förekommer resonemang kring diskurs som agent.)

Medierad diskursanalys, MDA, används i den här studien. MDA fokuserar på sociala handlingar, och att diskurs medieras. Diskursen förmedlas genom aktörerna och handlingarna – vilka gör att diskursen, språkmönstren, ser ut som de gör (Scollon 2004).

¹ Foucault kan sägas ge diskurser en potentiell makt att agera. Makten kan vara föreställd eller verklig. Detta initialt abstrakta diskursiva griper in och gör saker med oss. Vi *blir*. Situationen *blir*. Foucault talar om historiskt utvecklade praktiker. Han pratar om ex politisk diskurs, feministisk diskurs etc.

3.5 Metafor

3.5.1 Metaforiska uttryck

Metafor är ett relativt känt begrepp för de flesta. Vi använder metaforiska uttryck dagligen. Ordet metafor härstammar från grekiska: *meta phora*, som betyder ungefär föra över. Det som förs över, skriftligt eller muntligt är en tankebild. Göran Bergström beskriver metafor på följande vis: ”En metafor beskriver något i termer av något annat som det inte är, den överför betydelser från ett område till ett annat. Överföringen sker oftast från det välbekanta och konkreta till det mindre erfarenhetsbaserade och mer abstrakta” (2005:264). Ett exempel på konstruktion är det metaforiska uttrycket: På himlen lyser en apelsin. Det har föregåtts av en liknelse: Solen är som en apelsin. Sakledet är solen och bildledet är apelsinaktig. Det som överförs är gulorange, rund, och positiva associationer så som god och saftig.

3.5.2 Metaforanalys

Det finns otaliga teorier om metaforik. Detta har genererat stort forskningsintresse. Det kommer kontinuerligt en strid ström av publikationer (bara 2013/2014 har det utkommit över 10000 böcker med metafor i titeln, på den elektroniska bokhandeln ebrary). Metaforanalys används t.ex. till att få syn på ideologiska budskap och maktrelationer. Inom retorik används den t.ex. för att förstå hur talaren söker påverka sina åhörare. Inom den kognitiva lingvistik, där det mänskliga tänkandet är relaterat till de språkliga uttrycken, används metaforanalys för att exempelvis förstå användaren. Metaforanalys omfattar både metaforens funktion och motiven till val av metafor. Effekten av metaforuttrycken kan även undersökas.

I den här studien undersöks själva metaforen: Vad som är dess källdomän och dess måldomän. Vilka element, egenskaper eller kvaliteter från källdomänen som har används. Källdomänen kan sägas vara det som metaforen hämtas från. Det kan vara något specifikt så som feber eller en metaforgrupp så som sjukdom. Måldomänen kan sägas vara det som metaforen syftar på. Även det kan vara ett något, så som förälskelse (feber), eller en större domän så som en arbetssituation (sjuk avdelning). För att förklara kontakten mellan källdomän och måldomän används olika begrepp, som även används i den här studien. Metaforer kan vara exempelvis aktiva, inaktiva eller döda. När vi generellt inte längre har kontakt med varifrån metaforer kommer kallas de döda. När de är nya kallas de aktiva. Metaforen kan förflytta sig där emellan. För att förklara hur etablerad en metafor är i

språket kallas den kreativ eller konventionaliserad. En konventionaliserad metafor tolkar vi ungefär lika. Vi har en allmän överenskommelse om metaforens betydelse.

3.5.3 Motiv till val av metafor

Aristoteles placerade in metafor i en grupp med troper²: metafor, besjälning, allegori, jämförelse, liknelse, metonymi, ironi. Det är variationsfigurer. Dessa har ett syfte, menar Aristoteles: ”Om du vill försköna, hämta metaforen från det som är av samma släkte men bättre, och om du vill kritisera, hämta den från det sämre” (2012:190).

Överföringen tjänar till att stegra upplevelsen (exempelvis så har man inte bara höga huspriser, man har en husbubbla) eller att konceptualisera situationen(exempelvis när Postkodmiljonären delar ut vinster i ett grannskap så blir det pengaregn i Nacka). ”Tanken är metaforisk och utvecklas genom jämförelse, och därifrån kommer språkets metaforer”, säger den numera klassiska språkfilosofen I A Richard (1956:93). Vad Richard menar med *därifrån* är från egna erfarenheter. Ex: *Regn* betyder olika i upplevelse, och i inre föreställning, beroende av om man exempelvis har upplevt monsunregn eller inte, vilket gör att pengaregn utvecklas ur olika regn.

George Lakoff och Mark Johnson är de allmänt kända och etablerade teoretiker som ofta får företräda metaforiken. De påpekar att metaforer inkluderar våra sinnliga upplevelser. Lakoff och Johnson resonerar om vad som får oss att förstå en metafor som sann. Exemplet de använder är: Inflation has gone up³. Vi förstår situationen som meningen refererar till genom metaforiska projektioner. Vi ser det relativt abstrakta begreppet inflation som substantiellt (via en ontologisk metafor). Vi föreställer oss att mer är upp (via en orienterande metafor) (1980:171). Lakoff och Johnson säger:”Because we can conceptualize *situations* in metaphorical terms, it is possible for *sentences* containing metaphors to be taken as fitting the situations as we conceptualize them” (1980:172).

² Troper är något förenklat samma sak som stilfigurer.

³ Inflationen har ökat, är det vanligaste uttrycket på svenska.

Litteraturprofessorn Philip Eubanks lägger metaforer bredvid varandra, i relation till varandra och till den kontext de dyker upp i (2011:6).⁴ Metaforerna lägger på så sätt grunden för en berättelse, inkluderat handlingar och aktörer, menar han. Philip Eubanks beskriver språk som en konsekvens av en pågående inre konversation. Han föreslår att metaforer alltid relaterar till den konversationen. När vi själva förstår de mönster med vilket konversationen utvecklas kommer vi kanske att kunna göra de oräkneliga metaforer vi använder dagligdags begripliga för oss, säger han (2011:194). (Exempel: Om en part i en förhandling väljer, medvetet eller omedvetet, att använda krigsmetaforik kan metaforiken härledas till en inre konversation. Den konversationen kan handla om att motparten är en fiende, som vi behöver försvara oss mot eller attackera. Vilken handling som följer på metaforiken kan också härledas till en konversation. Den kan handla om hur man motarbetar denna fiende på bästa sätt osv.)

Finansdiskursens berättelse redogör han specifikt för i boken: *A war of words in the discourse of trade; the rhetorical constitution of metaphor*. Eubanks talar om ”set of mind” och relaterar till metaforgrupper (2000:8). I Eubanks teori ger berättelsen (utifrån de samlade metaforerna) användaren en världsbild. Med användare menar han både textproducent och analytiker. Eubanks använder uttrycket ”Den informationsprocessande metaforen” (2000:98). Han gör metaforen till agent och menar att orden gör saker med oss (jämför Foucault, se 3.4).

Språkfilosofer så som Ernst Cassirer går än längre och ger stilfiguren metafor en arketypisk karaktär av mytologisk dimension⁵. Cassirer använder ”The Power of Metaphor” för att resonera kring tvistefrågan om språket kom före myten eller myten före språket.⁶ I boken *Language and Myth* visar han hur de två existerar i en konstant interaktion (1953:97) och hur de springer från samma källa. Metaforen bör förstås utifrån sin intention samt

⁴ Eubanks föreslår att man ritar kartor eller kartlägger metaforerna (mapping) så mönstret blir tydligt. På så sätt har han funnit att ”handel är krig” (”Trade is War”) i det material han studerade 2000. Eubanks menar att användandet föregås och närs av en pågående konversation kring den tematiken.

⁵ Någon senare forskare som uttrycker detta så klart har inte hittats för den här studien.

⁶ Cassirer talar om mytiska metaforer där metaforen är den intellektuella länken mellan språk och myt (1953:84) och hur myten får liv och välstånd (wealth) av språket, och språket får det samma av myten. De båda inramas av den totalitet de tillhör. På ett högst metafysiskt vis är de varandra och ett samma.

kvalitativt⁷ (1953:91), menar Cassirer. (Intension ställer han mot extension och kvalitet ställer han mot kvantitet.) Aristoteles såg metaforiskapandet som en konst – inte en teknik. Metaforer ryms även i en estetisk dimension, säger Lakoff och Johnsson (1980:235). (I diskussionsdelen av den här uppsatsen resonerar jag kring att metaforiken också kan vara vald utifrån estetiska preferenser utöver funktionella behov, se kap. 7)

3.5.4 Tidigare forskning om metaforiska bubblor

En sökning på DIVA på ordet *bubbla* ger 42 träffar, varav 40 är från 2001–2014. Flertalet av dessa texter handlar om räntepolitik, finansiell överhettning, bostadsmarknaden, bostadsbubblor och liknande. En undersökning tar upp it-bubbla. Samtliga har sakfrågan som fokus, vari bubblaordet ingår som beteckning för sakfrågan. Ordvalet problematiseras inte. En annorlunda vinkel har en uppsats i nationalekonomi av Maria Eriksson och Sara Widenberg. Deras forskningsfråga lyder: Hur såg uppbyggnadsfasen av bolånebubblan ut sett till utlåning och huspriser och vad fanns det för bidragande faktorer till denna utveckling. De beskriver noga förloppet av kriser som uppstår av det de kallar finansiella faktorer enligt en modell av Minsky & Kindleberger. Ordet bubbla och spekulationsbubbla bakas in i en fortskridande rörelse, dock utan närmare språkvetenskaplig koppling.

I den lingvistiska sfären finns två nyare forskningar om sammansättningar. Den ena är en doktorsavhandling i sociolingvistisk av Mathias Strandberg om de sammansatta ordens accentuering i Skånemålen. Det andra är en D-uppsats av Anna Andersson om *jätte* som förstärkande prefix. Hennes forskningsfråga är: Hur, av vem och i vilken utsträckning används morfemet *jätte* i elevtexter och tidningstexter. Studien är korpusbaserad. Etableringen står i fokus.

Metaforer specifikt i den ekonomiska diskursen har exempelvis Frank Boers, W Hendersen och Michael White skrivit om. De har kognitiv lingvistik som ingång där metaforer, både konventionella och kreativa, lever i begreppsmönster som strukturerar tankar och uttryck.

⁷ Cassirer menar att likheten i betydelse som verkar finnas när ett ord fixeras inte finns (1953:95). Han menar att förståelsen inbäddad i språk och myt inte går att förstå ur extension men från intention, inte kvantitativt men kvalitativt (1953:91). Han ger exempel från en indiankultur där fjärl var en fågel, för fågel syftade på något som flög och ej på den vetenskapliga definitionen (1953:96).

En för uppsatsen relevant forskningen är av M White: *Metaphor and economics: the case of growth* (2003). Han visar att konceptet growth (tillväxt) spelar en nyckelroll både i metaforiska studier och för den ekonomiska diskursen. Han argumenterar för att metaforen i allra högsta grad är levande, fastän många inom ekonomiämnet och i den ekonomiska diskursen, enligt White, använder growth (tillväxt) som en död metafor. Metaforens aktivitet, menar White, kan visas i studie av kollokationer för ordet growth. (Resonemanget går att applicera på de ekonomiassocierade bubblaorden.) White menar även att konceptet growth (tillväxt) ger signifikanta diskursiva konsekvenser. Vilka dessa konsekvenser skulle vara framgår inte, endast att. Vem det har konsekvenser för tycks White mena är finansiella experter, ekonomer, ekonomistudenter. Michael Whites främsta syfte tycks vara att mana till vidare forskning.

4. Material och metod

4.1 Källmaterial

För den här studien används Språkbankens Korp som erbjuds av Göteborgs universitet www.spraakbanken.gu.se Dessutom används artikelarkiv från ekonomitidningar: Dagens industri, DI, www.di.se, samt tidningen Affärsvärlden www.affarsvarlden.se.

Korp har i oktober 2014 totalt 8,43 miljarder token spritt över 197 korpusar. Värt att notera är att den här undersökningen utesluter sociala medier, fast dessa utgör en så stor del av språkbanken Korp (över 7 miljarder token). Sociala medier tillhör en genre och en språklig gemenskap som inte är högintressant för den här undersökningen. Följande delkorpusar har används i undersökningen: tidningstexter, tidskrifter, svenskt frasnät, svenska wikipedia, vilket tillsammans blir 40 korpusar med 724,06 M token.

Ekonomitidningsarkiv som undersökts är Affärsvärlden och DI, Dagens industri. Valet föll på dessa eftersom de handhar ekonomi, finanspolitik, börsanalyser och krönikor. Fördelen är dessutom att de ej är inkluderade i Korp, samt att de publicerar artiklar om ekonomi som har en bred etablering. Jag vill framhålla att även ekonomitidningarna förmedlar nyheter.

Affärsvärlden kallar sig för Sveriges främsta affärstidning. Den grundades 1901 och utkommer i flera former: som veckotidning och som daglig webbtidning. Affärsvärlden ger reportage, intervjuer, börsanalyser och krönikor om ekonomi och politik.

DI, Dagens industri, grundades 1976 och utkommer måndag till lördag varje vecka. De beskriver sig som en affärstidning med fokus på företag och börs. Innehållet är reportage, intervjuer, börsanalyser, finanspolitik och privatekonomi.

4.2 Sökprocess i materialet

4.2.1 Avgränsning i tid, 2000-2014

För att ord ska kunna betraktas som nya får inte tidsperspektivet vara alltför avlägset. Denna undersökning behandlar perioden 2000–2014, dvs. den startar strax före finanskrisen 2001, vilken ledde till en betydande ökning av bubblaord (vilket bekräftas i den här undersökningen, se 5.1., tabell 2 och figur 1 samt 5.2, tabell 3–4). Artikelarkiven (DI, Affärsvärlden) före 2000 är glesa på uppgifter.

4.2.2. Korpmaterialiet

Sökandet efter ord med efterledet *-bubbla* under perioden år 2000-2014 sker i två steg:

Det första steget är ett brett sökande i Språkbanken Korp. 40 korpusar har använts (724,06 M av Språkbankens 8,43 G token). Ingår gör: Tidningstexter, tidsskrifter, svenskt frasnät, svenska Wikipedia. Nio sammansättningar faller ut som mest frekventa. Det andra steget är att studera konkordanserna för dessa, d.v.s. i vilken språklig närmkontext sammansättningar med efterledet *-bubbla* återfinns. Träffresultat betyder här antal påträffade belägg (till skillnad mot resultaten från ekonomitidningarnas arkiv).

4.2.3. Ekonomitidningsarkiv

I dessa arkiv går det inte att söka allmänt på ord med efterledet *-bubbla*. I stället har jag valt att söka på de nio bubblaord som är mest frekventa i sökresultatet från Korp. Utöver det har jag även sökt allmänt på *bubbla* och läst igenom en stor mängd artiklar. Träffresultat betyder här antal artikelträffar.

Sökförloppet för DI-arkivet: sök arkiv – sök ex *bostadsbubbla* – sök tid, för att läsa datum och antal, sökresultatet visas i kronologisk datumordning med senast först – sök relevans för att läsa teman, sökresultatet visar sökord i rubrik – klicka på artikel för att se kontext.

Sökförlopp för Affärsvärlden: Under ekonominyheter – sök ex *bostadsbubbla* – kryssa i alla – klicka på artikel för att se kontext. Sökresultatet visas i kronologisk datumordning senast först. Detta arkiv visar relaterade relevanta *-bubbla* automatiskt.

5. Resultat och analys

I detta kapitel redovisas resultatet från Korp och från ekonomitidningarnas artikelarkiv först var för sig. Därefter görs en komparativ granskning där delarna sammanfogas i en analys. Därefter analyseras metaforiken i sammansättningarna med efterledet -bubbla utifrån konkordansexemplen i Korp och i ekonomitidningsarkiven.

5.1. Undersökningen i Korp

Steg ett var en bred sökning, på hur vanligt *bubbla* är i de valda korpusarna ovan där sociala medier är exkluderade, samt på vilka sammansättningar med efterledet -*bubbla* som förekommer.

Denna sökning på *bubbla* gav 4105 träffar.

Sökning på KWIC, sortera inom korpus på: slumpvis, sammanställ på: ord (skiftlägesoberoende), visa ordbild – det gav exempel där *bubbla* är ordklasserna substantiv och verb (exempelvis *en bubbla* och *ska bubbla*). Teman runt *bubbla* är luft, gas, bad, mat, trygghet. *Bubbla* förekommer i liknelser – de befann sig i en bubbla. Bilen Folkvagn omskrivs som bubbla.

Bland sammansättningar är *It-bubbla* vanligast. Det är dock inget direkt nytt ord, första belägg i Korp är från 1996. (It-bubbla har en intressant utveckling som är värd en egen undersökning.)

Sammansättningar med efterledet -bubbla figurerar i skilda sammanhang. I samband med känslor syns trygghetsbubbla och i samband med privatekonomi syns kreditbubbla.

Flera av de nya sammansättningarna, de som syns från år 2000 och framåt, rör ekonomi, -bubbla gäller både privatekonomi, nationalekonomi och finansekonomi. Sammansättningar som rör lån, kredit, bostad, aktier, räntor är vanligt.

En genomläsning av konkordanserna gav att det för den här studien mest intressanta sammansättningarna är: *Bostadsbubbla*, *Husbubbla*, *Finansbubbla*, *Aktiebubbla*, *Tillgångsbubbla* och *lånebubbla*. (*Lönebubbla* och *Småbolagsbubbla* tillkom senare, efter granskningen av ekonomitidningarnas arkiv.)

Steg två var att söka på frekvens, källa, första påträffade belägget i årtal och källa för varje vald enskild sammansättning *Bostadsbubbla, Husbubbla, Finansbubbla, Aktiebubbla, Tillgångsbubbla, Lånebubbla, Lönebubbla, Småbolagsbubbla samt it-bubbla som tas med i redovisningen som referens*. Resultatet presenteras i tabellen nedan.

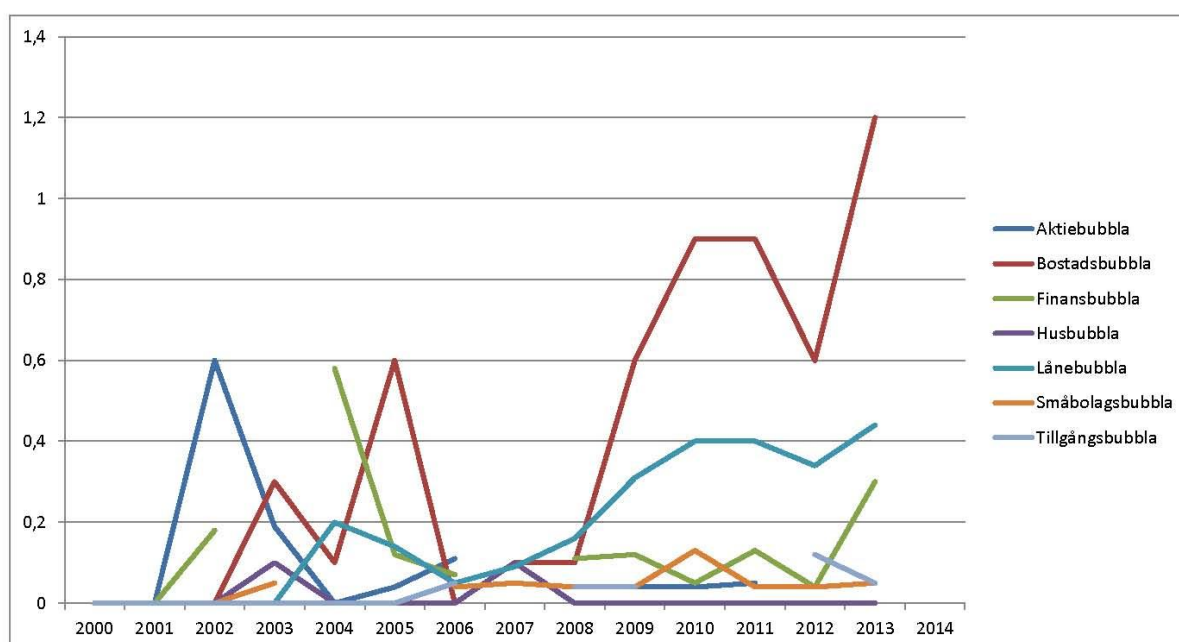
Tabell 1. Sammansättningar med efterledet *-bubbla*, 2000–2014.

	ANTAL TRÄFFAR	FÖRSTA BELÄGG	KÄLLA
It-bubbla	99	2001	Göteborgsposten, GP
Bostadsbubbla	404	2003	Göteborgsposten, GP
Husbubbla	11	2003	Göteborgsposten, GP
Finansbubbla	53	2004	Göteborgsposten, GP
Småbolagsbubbla	1	2005	Webbnyheter
Lönebubbla	0	---	
Aktiebubbla	13	2006	Göteborgsposten, GP
Tillgångsbubbla	9	2006	Webbnyheter
Lånebubbla	101	2004	Göteborgsposten, GP

Steg tre var att söka på varje enskild sammansättning och följa utveckling över tid. Det har relevans att titta på utvecklingen över tid för att få syn på etableringsprocessen. Det blir även möjligt att jämföra sammansättningarna med varandra samt med händelser i omvärlden. Statistik för 2014 saknas. Korp saknar tidmätning för 20,82 % av valt material. I redovisningen nedan betyder 0 noll. Där data saknas är det tomt.

Tabell 2: Utvecklingen av varje sammansättning över tid

	Aktiebubbla	Bostadsbubbla	Finansbubbla	Husbubbla	Lånebubbla	Småbolagsbubbla	Tillgångsbubbla
2000	0	0	0	0	0	0	0
2001	0	0	0	0	0	0	0
2002	0,6	0	0,18	0	0	0	0
2003	0,19	0,3		0,1	0	0,05	0
2004	0	0,1	0,58	0	0,2		0
2005	0,04	0,6	0,12	0	0,14		0
2006	0,11	0	0,07	0	0,05	0,04	0,05
2007		0,1		0,1	0,09	0,05	
2008		0,1	0,11	0	0,16	0,04	0,04
2009	0,04	0,6	0,12	0	0,31	0,04	0,04
2010	0,04	0,9	0,05	0	0,4	0,13	
2011	0,05	0,9	0,13	0	0,4	0,04	
2012		0,6	0,04	0	0,34	0,04	0,12
2013		1,2	0,3	0	0,44	0,05	0,05
2014							

Figur 1: Utvecklingen av varje sammansättning över tid

Figuren ovan visar att bostadsbubbla är enastående den mest använda sammansättningen. Det är intressant att notera de tidiga topparna 2003 och 2005, och att det går ner efter krisen. Lånebubbla och finansbubbla tycks vara på uppgång och tillgångsbubbla på nedgång.

Analys

Resultatet visar att *bostadsbubbla* har flest belägg och därefter kommer *lånebubbla* med en fjärdedel så många belägg. 2003 är första belägg för *bostadsbubbla*. Året efter, 2004, kommer *lånebubbla*. Kurvorna för dessa följs åt, vilket inte är konstigt med tanke på att händelserna som orden är knutna till är sammanbundna. *Bostadsbubbla* syftar på uppblåsta bostadspriser – baserade på en förhoppning om framtiden, sprungen bland annat ur tolkningen av finansmarknaden. *Lånebubbla* syftar på räntor – när hushållen lånar så de har råd vid tillfället de tar lånen (till den räntan) men inte har råd vid räntehöjning, eller vid ändrad hushållsekonomi. *Bostadsbubbla* och *lånebubbla* syftar på en överdriven optimism på bostadsmarknaden, en förväntan som spricker.

Det finns också skäl att anta, utifrån en titt på omvärldshändelser och på konkordansen, att just dessa ord representerade något konkret som hade ett allmänintresse. (På samma sätt kan det komma att förhålla sig med nyordet *lönebubbla*, som ännu inte finns i Korpmaterialet men i Dagens industris arkiv.) *Aktiebubbla* kommer först 2006 och har totalt relativt få belägg. *Finansbubbla* har fem gånger fler belägg. Detta är dock lågt med tanke på händelser i omvärlden, så som finanskrisen 2000–2003 då en mängd unga internetbolag var kraftigt övervärderade, och katastrofen World Trade Center 2001, som medförde allmän oro. En snabb titt på dessa ords konkordanstexter visar abstrakta uttalanden, exempelvis att det inte är någon finanskris.

Samtliga bubblaord i undersökningen går i topp, radikalt, runt 2010 för att fortsättningsvis ligga på högre antal belägg än inledningsvis. Om beläggen följt finansmarknaden skulle de ha toppat redan 2007 (se inledningen, sidan 2).

Att beläggen i Korpmaterialet toppar först 2010 kan bero på att det är först då *aktiebubbla* och *finansbubbla* tar sig konkreta uttryck. Dock är det konkret omedelbart för dem som drabbas av att aktiekursen faller radikalt. Fast *ordet* används inte så frekvent förrän effekterna syns. Finanskriser tycks komma före ett frekvent användande av *-bubbla*. En *-bubbla* relaterar till en kollektiv optimism, en överskattning, men det är när bubblorna har spruckit som *-bubbla* används allmänt. Det bekräftas av den här studien.

5.2. Undersökningen i artikelarkiv från ekonomitidningar

Båda arkiven är webbaserade. *Bostadsbubbla*, *Husbubbla*, *Finansbubbla*, *Aktiebubbla*, *Tillgångsbubbla*, *Lånebubbla*, *Lönebubbla*, *Småbolagsbubbla* samt *it-bubbla* söks var för sig.

DI har i sina arkiv 2314 träffar på artiklar som innehåller ord med efterledet *-bubbla*.

Sökning på endast år 2014 ger 247 träffar.

År 2001 ger 170 träffar. (Artikelarkivet på DI sträcker sig till 2001.)

Affärsvärlden har i sina arkiv 1038 träffar på artiklar som innehåller ord med efterledet *-bubbla*.

Sökning på endast 2014 ger 54 träffar.

År 2000 ger 75 träffar.

Tabell 3. DI

Arkiv	Antal artiklar	Tidsspann	Första artiklar
It-bubbla	461	2001–2014	28/12 2001
Finansbubbla	29	2001–2014	30/1 2001
Tillgångsbubbla	7	2002–2012	26/2 2002
Lönebubbla	1	25/10 2013	25/10 2013
Aktiebubbla	31	2001–2014	15/2 2001
Bostadsbubbla	329	2003–2014	9/4 2003
Lånebubbla	22	2011–2014	22/10 2011
Husbubbla	83	2002–2014	17/12 2002
Småbolagsbubbla	9	2005–2014	15/6 2005

Tabell 4. Affärsvärlden

	Antal artiklar	Tidsspann	Första artiklar
It-bubbla	294	2001–2014	5/4 2001
Finansbubbla	15	2001–2013	11/4 2001
Tillgångsbubbla	8	2007–2014	23/10 2007
Lönebubbla	0	---	---
Aktiebubbla	18	2002–2014	23/1 2002
Bostadsbubbla	173	2003–2014	9/1 2003
Lånebubbla	33	2003–2014	25/3 2003
Husububbla	34	2004–2014	21/9 2004
Småbolagsbubbla	7	2005–2014	22/3 2005

Tabell 5. Efterledet *-bubbla* i artikelarkiv hos DI och Affärsvärlden 2000-2014.

	It-bubbla	Bostads-bubbla	Hus-bubbla	Finans-bubbla	Småbolags-bubbla	Löne-bubbla	Aktie-bubbla	Tillgångs-bubbla	Låne-bubbla	
DI	461	329	83	29	9	1	31	7	22	972
Affärsvärlden	294	173	34	15	7	0	18	8	33	582
Summa	755	502	117	44	16	1	49	15	55	1554

Analys

Resultatet visar att den sammansättning som är mest frekvent är *bostadsbubbla* (förutom *it-bubbla*). Den sammansättning som kommer näst är *husbubbla*, vilken endast är en fjärdedel så vanlig. Hos Affärsvärlden har *lånebubbla* nästan lika många träffar. Hos DI har *aktiebubbla*, *finansbubbla* och *lånebubbla* ungefär lika många träffar, men endast ca en tiondel av antalet belägg för *bostadsbubbla*. *Aktiebubbla* och *finansbubbla* syns där 2001, medan *lånebubbla* har sitt första belägg först 2011.

Det senare är förvånande. Mönstret är annars att orden är samtidiga eller tidigare hos DI. Detta bekräftas av den nya sammansättningen *lönebubbla* vars första belägg är 2013 hos DI. *Tillgångsbubbla* syns 2002 hos DI men först 2007 hos Affärsvärlden. Förklaringen till detta skulle kunna vara i vilken utsträckning källorna följer den internationella rapporteringen om

den globala ekonomin. Det syns dock ingen skillnad mellan källorna i konkordanstexterna. Båda källorna ger ekonominyhetsrapportering flera gånger om dagen och de uppger ofta samma referenser.

DI och Affärsvärlden citerar ofta ekonomiexperter som uttalar sig. Dessa experter relaterar till företeelser som ordet *-bubbla* syftar på. Experterna använder ordet *-bubbla* och bekräftar att det är, eller inte är, en *-bubbla*. Påtagligt få modaliteter förekommer, så som att det skulle kunna bli en *-bubbla*. Den här studien har inte funnit någon förklaring av begreppet *-bubbla*, inte heller någon handlingsuppmaning i artiklarna. Ex 15: ”Nordeas koncernchef Christian Clausen, säger till CNBC att det är en hälsosam utveckling och inte en *bubbla*.” (Affärsvärlden, 29 oktober 2014) De varnar, upplyser, informerar – oss inklusive journalisten. Tidningarna tar ett tydligt läsarperspektiv och intar en förmedlande roll mellan experterna och ekonominyhetsläsaren.

I DI och Affärsvärlden är *-bubbla*, i det studerade materialet, substantiv. Ibland är *-bubbla* agent (i konstruktioner liknande finansbubblan hotar Irland), ibland skrivs den som resultatet av att någon annan relativt abstrakt agent har gjort något (i konstruktioner liknande Krisen skapade en aktiebubbla), ibland är *-bubbla* ett något (London sprang in i en *-bubbla*). Den här studien har inte funnit några *-bubblaverb* i ekonomitidningarnas arkiv.

5. 3. Komparativ granskning

För att kunna undersöka om ekonomitidningar är ledande i bildandet av nya sammansättningar med efterledet *-bubbla*, specifikt de som är valda för den här studien, behöver en jämförelse göras. Jämförelsen kan dock inte läsas med största giltighet eftersom kompromisser var nödvändiga. Korp och ekonomitidningarnas arkiv använder olika sorters data sorterade på olika sätt. (Konvertering var ogörlig för den här studien.) Undersökningen jämför till exempel antal ord med antal artiklar. Den jämför egentligen relativ frekvens i Korp med absolut frekvens i ekonomitidningsarkiven. (En temporär lösning har gjorts för tabell 7 – där har relativ frekvens fått stå tillbaka och absolut frekvens används.) Inmatning av data varierar också stort både i volym och i process. (Det senare väljer den här uppsatsen att inte redovisa eftersom det inte kan anses ha någon bärande betydelse.)

Varför är då denna komparativa granskning med? Det går att hävda att den är giltig som en jämförelse som ger indikationer, och visar mönster, som låter oss ana något. Den ger ett översiktligt resultat och tas därför med i den här uppsatsen.

För tydlighetens skull har några kompromisser gjorts. I redovisningarna nedan slås resultat från Di och Affärsvärden ihop och redovisas som ekonomitidningar. Korpmaterial som representeras av källan språkbanken Korp, redovisas som korpmaterial. Det är dock värdefullt att notera att de valda korpusarna i Korp som gjorts för den här studien till största delen visar belägg från GP, dagstidningen Göteborgsposten (dessa val av korpus redovisas i inledningen till detta kapitel och under kapitel material i den här uppsatsen). Korpmaterial får i den här delen av studien representera dagstidningar.

Översiktlig jämförelse mellan ekonomitidningar och korpmaterial

Den första granskningen gäller vanligheten av *ordet bubbla*. Korpmaterial och ekonomitidningsarkiven har ett stort antal bubblaord mellan år 2000 och 2014.

I ekonomitidningsarkiven gäller samtliga funna ord ekonomi, så som privatekonomi, nationalekonomi och finansekonomi, var för sig och tillsammans. Sammansättningar med efterledet *-bubbla* tycks vara en vanlig konstruktion i detta sammanhang.

-Bubbla förekommer relativt ofta i rubriker i båda källorna. Inte sällan finns en ansats i dessa som kan beskrivas som spekulativ eller intresseväckande. Exempelvis kan metaforer staplas på varandra i löpande meningar: Lånefesten fortsätter. Hushållens skuldberg fortsätter att växa. Är det en finansbubbla? I en rubrik från 2006 skriver DI: Så känner du igen en bostadsbubbla. I en annan samma år skriver de: Försäkra din bostadsbubbla.

I båda källorna framkommer ett grundantagande kring betydelsen av *-bubbla*. Läsaren antas förstå vad textproducenten menar med *-bubbla*. Textproducenten antas förstå sitt ordval. (Se avsnittet om metafor i denna uppsats, 3.5.) Båda källornas bubblaord syftar på samma källdomän, samma bubbla, och dess egenskap att kanske spricka. En sprucken bubbla är dock ingen finanskris, fast det kan verka så, i båda källornas texter, för användningen av bubblaorden tycks glida. Vad ordet syftar på precis tycks flytta sig. Båda källorna citerar ofta andra källor.

Den andra granskningen gäller rangordningen, mellan orden mellan de två materialtyperna. Med rangordning menas från mest till minst använd sammansättningen. Resultatet redovisas nedan i tabell 6. (För mer detaljerad data se tabell 1 och 5.)

Tabell 6

KORP-MATERIALET	EKONOMI-TIDNINGAR
Bostadsbubbla	It-bubbla
Lånebubbla	Bostadsbubbla
It-bubbla	Husbubbla
Finansbubbla	Lånebubbla
Aktiebubbla	Aktiebubbla
Husbubbla	Finansbubbla
Tillgångsbubbla	Småbolagsbubbla
Småbolagsbubbla	Tillgångsbubbla
Lönebubbla	Lönebubbla

Jämförelsen visar att sammansättningar så som *finansbubbla* kommer högre upp i Korpmaterialet än i ekonomitidningar. Detta går att tolka på många sett, t.ex. som att ekonomitidningar föredrar konkretare sammansättningar. *Husbubbla* är högre i rang hos ekonomitidningar.

Aktiebubbla har samma rang i de båda källorna. De tre orden i nedre delen av rangordningen är de samma.

Den tredje granskningen gäller summan av de studerade sammansättningarna, samt vilken av källorna som använde en sammansättning med efterledet -bubbla först. Resultatet redovisas nedan i tabell 7 och 8.

Tabell 7. Studiens valda sammansättningar i korpmaterialet. OBS! Absolut frekvens används.

Källor																
KORP-MATERIAL	0	0	0	5	6	29	7	6	11	32	81	0	0	0	0	177
ÅR	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	

Resultatet ovan visar att sammansättningarna används mest 2010. Det är två mindre toppar 2005 och 2009. Tolkningen av detta kan vara att det är först 2010 som bubblasammansättningarna etableras i dagspressen. Att resultatet är 0 från och med 2011 verkar otroligt. (Det kan bero på otillräcklig datainmatning, men har dock ingen bärande

betydelse för den här undersökningen.) Att det går ner så markant 2006 efter uppgång 2005 är värt att notera. Det är först 2003 som sammansättningarna syns i Korpmaterialet.

Tabell 8. Studiens valda sammansättningar i ekonomitidningar.

Källor																
EKONOMI-TIDNINGAR	2	92	42	43	40	87	77	68	93	72	135	146	88	106	157	1248
ÅR	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	

Resultatet ovan visar att sammansättningarna används från 2000 och att de toppar direkt 2001. Därefter går aldrig användandet ner. Påföljande toppar är 2008, 2010, 2011, 2013 och framför allt 2014. Detta kan tolkas som att ekonomitidningarnas rapportering, användande av bubblasammansättningar, följer finansmarknaden.

Det går att tolka resultaten ovan som att ekonomitidningarna kom först och har flest sammansättningar med efterledet -bubbla. Dessa resultat ger i alla fall en indikation åt det hållet.

Den fjärde granskningen gäller vilken källa som kom först. I jämförelsen mellan *när* ett ord dyker upp i källorna lyfts tre ord fram av särskilt intresse: *finansbubbla*, *aktiebubbla* och *lånebubbla*. De är intressanta för att de står i centrum av den ekonomiska diskursen och för att de förekommer frekvent i båda källorna. Sammansättningarna *finansbubbla*, *aktiebubbla* och *lånebubbla* påträffas alla först i ekonomitidningarna. Detta visas nedan i tabell 8.

Tabell 8. Första påträffande

Källor	Ekonomitidningar	Korpmaterialet
Finansbubbla	2001	2004
Aktiebubbla	2001	2006
Lånebubbla	2001	2004

Den här studien visar att ekonomitidningarna var före Korpmaterialet med dessa sammansättningar

5.4 Konkordansrader

Bostadsbubbla, Husbubbla, Finansbubbla, Aktiebubbla, Tillgångsbubbla, Lånebubbla, Lönebubbla, Småbolagsbubbla samt it-bubbla finns i text i korpus. Omkringtexten kan sägas kasta ljus på orden. De ger material för att klargöra sammansättningarnas funktion.

Följande exempel på konkordans är tänkta att synliggöra den textliga omgivningen runt bubblaorden. Konkordanserna tjänar också som källa för att analysera metaforiken (som tas upp i nästa kapitel).

Mellan år 2000 och år 2014 är konkordanserna lika varandra. Det finns ingen möjlighet att direkt koppla en konkordans med ett av dessa årtal om det inte finns direkta referenser till en person eller till en händelse. Konkordanserna är även lika mellan de valda källorna, Korpmaterialet och ekonomitidningsarkiven. Teman är lika men stil, disposition och tilltal skiljer marginellt. Från ett vidare perspektiv går det att se en skillnad i förväntad kontinuitet av läsaren. I ekonomitidningsarkivens texter är det inte alltid som ny information presenteras som ny, utan det tycks ibland vara som en följetong där handlingen byggs vidare för varje avsnitt. GP-texterna och web-texterna från Korpmaterialet ger ibland en vag information. Det går att tolka som grunt och tillfälligt.

Att konkordansexemplen står samlade här nedan, och inte endast där jag kommenterar dem, beror på att de tillsammans fyller funktionen av att ge ett sammantaget textsammanhang. I den löpande texten där exempel ges refereras till nummer.

Konkordans exempel Korp

Före 2003 förekom *-bubbla* i samband med bilar (folkvagnsbubbla) och i såpbubbla.

- (1) I somras varnade Cecilia Hermansson för en bostadsbubbla. (GP, 2003)
- (2) Samtidigt kan de allt lägre lånekostnaderna bidra till en bostadsbubbla (GP, 2003)
- (3) Bolån: Talet om en bostadsbubbla tycks inte skrämja de svenska hushållen. (GP 2005)
- (4) Olika bud om bostadsbubbla hotar hushållen. (GP 2005)
- (5) En sprickande bostadsbubbla i USA skulle kunna skaka om världsekonomin. (GP 2005)
- (6) ...läget kan jämföras med en traditionell börsbubbla i inverterad form. (Sv. wik 2014)
- (7) Så finansbubbla beror på ekonomisk överhettning. (Sv. wik 2014)
- (8) Tigern slutade ryta när Irlands uppblåsta fastighetsbubbla sprack och finanssektorn kraschade som följd. (Web 2013).
- (9) Vad har då hänt sedan denna gigantiska bubbla börjat spricka? (Web 2013)

Konkordans exempel ekonomitidningsarkiv

- (10) De pumpar bubblan båda två (Affärsvärlden, 6 maj 2009) (*De* syftar på de politiska blocken.)
- (11) Den stora frågan är då att identifiera vilka bolag som är aktiebubblor och när man ska lämna dem. (Affärsvärlden, 23 september 2014)
- (12) Där lyfte vi fram två tydliga bubbelexempel på den svenska marknaden, nämligen Anoto och Bimobjekt. (Affärsvärlden, 23 september 2014)
- (13) Samtidigt är det mer tur än skicklighet att kunna pricka in exakt när och hur en aktiebubbla punkteras. (Affärsvärlden, 23 september 2014)
- (14) Världens centralbanker pumpar ut gigantiska summor i världsekonomin för att få fart på tillväxten. Men pengarna fastnar i finansvärlden och bygger upp potentiella bubblor. (Affärsvärlden, 20 oktober 2014)
- (15) Nordeas koncernchef Christian Clausen, säger till CNBC att det är en hälsosam utveckling och inte en bubbla. (Affärsvärlden, 29 oktober 2014)
- (16) Bostadspriserna är höga och de går upp väldigt snabbt vilket måste bevakas då det är en risk för ekonomin. Någon bubbla uppges det dock inte handla om. (Affärsvärlden, 23 september 2014)
- (17) Ifall penningpolitiken skulle ha används mot bubblan så skulle det ha gjorts för flera år sedan, och även det är tveksamt, resonerar han. (Affärsvärlden, 10 januari 2014) (Han är Paul Krugman, fick Sveriges riksbanks pris i ekonomisk vetenskap tipp Alfred Nobels minne 2008.)
- (18) USA:s centralbank Federal Reserve spanar vaksamt efter bubbelrisker, sade Federal Reserves avgående ordförande Ben Bernanke under sitt framträdande som centralbankschef.
- (19) Brittisk skräck för lånebubbla. Oron växer för att London redan rusat in i nästa bostadsbubbla. Centralbanken Bank of England väntas presentera nya regelskärpningar för att stoppa prisrusningen. (DI, 26 juni 2014)

Bilaga 1: Fulltext av artikeln ”Finns det en bubbeldebatt inom kommersiella fastigheter?” (Affärsvärlden, 11/11 2014). Exemplet bifogas för större förståelse för en ekonomisk diskurs.

5.5 Metaforen bubbla

Det vore en ofullständig undersökning att utesluta en analys av det påfallande metaforiska i ord med efterledet *-bubbla*. Det metaforiska i dessa ord skulle kunna vara en betydelsefull komponent i etableringsprocessen, och bör därmed nämnas. Studien fokuserar kontexten runt de undersökta sammansättningarna och resonerar kring det metaforiska. Det senare utgår från den teoretiska bas som redovisas i teoridelen (se 3.1).

Källdomän och måldomän

Källdomänen som avses i det undersökta materialet är troligen såpbubbla. Den blåses upp varligt till en skimrande skönhet. Den spricker om man blåser för snabbt eller hårt och när den når sin gräns. (Det är dock förvirrande att verbet *att pumpa* förekommer så frekvent före *bubbla*, för man pumpar väl inte upp en såpbubbla.)

Måldomänen är troligen flera, men tillhör så att säga samma intressefält. Avgränsningen blir ett medvetet val. I de studerade sammansättningarna, i kombinationen av för och efterled, ger de studerade sammansättningarna med efterled *-bubbla* måldomäner som primärt har med ekonomi att göra. På det ekonomiska fältet i samhället, i tidningstextkontext visar studien fram förleden: *bostads-*, *hus-*, *finans-*, *småbolags-*, *löne-*, *aktie-*, *tillgångs-*, *låne-*.

Något förenklat följer här en uppräknig av måldomäner: *bostadsbubbla* – huspriser och hyror; *husbubbla* – huspriser; *finansbubbla* – den ekonomiska marknaden; *småbolagsbubbla* – för många småbolag; *lönebubbla* – upptrissade löner; *aktiebubbla* – värdet på en aktie; *tillgångsbubbla* – illusoriskt kapital; *lånebubbla* – belåningsgrad.

Placeringen av ordet bubbla i ett sammanhang

Båda källornas kontexter behandlas tillsammans. Där som exempel från kontext uppges presenteras dessa med nummer som hänvisar till redogörelsen ovan. (Ex 1–9 är från Korp, ex 10–19 är från artikelarkiven.)

Det går att utläsa av kontexten att det tycks vara samma metaforiska substantiv, *-bubbla*, man talar om i dagstidningarna och i ekonomitidningarna. Som en sammanfattning skulle denna kunna beskrivas som: något uppblåst, som är tomt inuti, med tunt skal, som spricker lätt (se källdomän ovan och jämför *Söderhavsbubblan* i inledningen av denna uppsats).

Denna bubbla pekar någon på. Någon varnar för en *-bubbla*; något bidrar till en *-bubbla*; talet om *-bubbla* skrämmer, hotar, skakar. Det är ofta oklart vem någon är. Det kan vara journalisten, det kan vara en expert men det kan också vara en någon som är ogripbar så som en utveckling, en kris eller ett land.

Denna *-bubbla* är något som är, befintligt. Men *-bubbla* kan också bli, bli till, bildas. Det är sällan som de studerade konkordanserna skriver om bubblor som har varit. Detta är delvis motsägelsefullt, eftersom det kan sägas ha varit en *-bubbla* först när den har spruckit. Den sprack – alltså var det en *-bubbla*. När bubblan är, är den troligen en förhoppning baserat på ett önsketänkande

En bubbla kan spricka, punkteras och pysa, men det är lite mer svårförståligt med ett pågående sprickande (ex. 9, 5). Den här studien har inte funnit några konkordans exempel med

mer fysiska metaforer som kan sägas ha ett pågående sprickande, så som fasader, knoppar, is med fler.

En aktiebubbla kommer att punkteras, säger Affärsvärlden, men av vem framgår inte av kontexten (ex.13.) Punkteras indikeras en aktiv handling. Om man jämför med källdomänen såpbubbla så är det sällan samma person som blåser som punkterar. Det kan sägas antyda en ovänlig handling. Affärsvärlden antyder också något oundvikligt – den kommer att ex spricka, tveklöst.

Pengarna bygger upp potentiella bubblor, säger Affärsvärlden (ex.14). Att pengar kan bygga syftar antagligen på kapitalstarka resurser. De bygger bubblor. Bubblor är antagligen en bild för förväntningar.

De pumpar bubblan, säger Affärsvärlden. Av artikeln framgår att *de* syftar på de politiska blocken, (ex. 10). Bubblan som pumpas syftar antagligen även den på förväntningar. Affärsvärlden anspelar troligen på berättelser om politiker som lovar och lovar, som skapar drömmar och hopp, ouppfyllda löften, grusade förväntningar som leder till besvikelser.

London rusar in i en bostadsbubbla, säger DI (ex. 19). Att rusa in i en bubbla antyder både fart och hot. Skribenten väljer ett aktivt verb – rusa – vilket går att tolka som en dold uppmaning – att hejda sig. Det är London som ska hejda sig. London representerar troligen beslutsfattarna som drar med sig invånarna osv.

5.5.1 Berättelser om bubbla i det studerade materialet

Att det är samma metaforik som åsyftas står, som jag nämnt tidigare, tämligen klart. Hur ordet *-bubbla* konceptualiseras är konsekvent. Metaforens källdomän är naturorienterad. Några vanliga exempel: luftbubblor i vatten; gasbubblor i gejsrar och mossar. Vanligt förekommande bubbla är såpbubbla (en luftbubbla där höljet är såpvatten), champagnebubbla (en luftbubbla i vin), kolsyrebubbla (en gasbubbla i ex vatten).

Med tanke på närheten till källdomänen finns det anledning att anta att samtliga ord med ovan uppräddade förled och med efterledet *-bubbla* anses vara något som närmast är av luft eller gas, och som bär en skörhet. Metaforiken berättar om oro och ängslan över att något för samhället

viktigt ska spricka, upplösas, och att det kan få konsekvenser för oss. (Med oss menas här läsaren, journalisten, samhället.)

Ex 8: ”Tigern slutade ryta när Irlands uppblåsta fastighetsbubbla sprack och finanssektorn kraschade som följd.” (Web 2013).

5.5.2 Analys

Valet av -bubbla som efterled knyter an tydligt till källdomänens tendens att spricka. Det finns andra källdomändrag som inte används, exempelvis skönhet och stiga uppåt.

Bubblametaforen kan sägas vara konventionaliserad. De studerade orden är nyord men känns bekanta då metaforen bubbla är en del av vår gemensamma kultur. Det är intressant att notera att den känsla som konkordansexemplen förmedlar är ängslan.

6. Diskussion

Den här korpusbaserade undersökningen har studerat nya sammansättningar med efterledet -*bubbla* från år 2000 till 2014. Från 1720 och fram till idag knappt 300 år senare konstrueras och används sammansättningar med efterledet -*bubbla*. Metaforen är produktiv. Sammansättningarna härrör troligen från samma källdomän och de syftar på samma måldomänsfamilj. Texterna pekar mot handlingar i en ekonomisk diskurs, som förmedlas av journalister. Vanligheten för användandet av dessa -bubblaord följer ekonomiska händelser i samhället. Konkordansexemplen runt sammansättningarna visar situationskontexter och kulturkontexter med samhällsekonomisk och privatekonomisk tematik.

Arkiven från Affärsvärlden och DI visar att ekonomijournalister på ekonomitidningarna vanligen är några år tidigare med bubblaorden än journalisterna i korp materialet. *Bostadsbubbla* är ett undantag, där första belägg för båda källorna är från 2003. Belägg för *lånebubbla* påträffas i korp materialet 2004 och i ekonomitidningarnas arkiv 2001 respektive 2003. Detta skulle kunna tolkas som att ekonomitidningarna är flinkare på att rapportera om *lånebubbla*, möjligen som uppföljning i situationen runt bostadsbubbla. Di är dock ibland tidigare än Affärsvärlden så det kan vara vanskligt att dra så generella slutsatser.

Är sammansättningarna etablerade? Ja, de är etablerade. Sammansättningarna *bostadsbubbla*, *lånebubbla*, *husbubbla* ligger fortsatt högt. *Finansbubbla* och *aktiebubbla* ligger relativt högt och kan möjligen förväntas svänga med samhällsutvecklingen, om de följer tidigare mönster. Även den något udda konstruktionen *tillgångsbubbla* är etablerad. (Fast än relationen mellan för- och efterled behöver konkordanstext för att kunna begripas.) *Småbolagsbubbla* är inte heller helt transparent, men följer mönstret och är etablerat. *Lönebubbla* har endast ett belägg, från oktober 3013, i den här undersökningen, men det finns starka skäl att anta att ordet ändå upplevs bekant. Frekvensen av sammansättningar med efterledet -bubbla är stor. Den här undersökningen visar att sammansättningarna totalt sett är mycket frekventa efter 2003 och framåt. Slutsatserna som görs baseras på Korpmaterialet och artikelarkiven från ekonomitidningarna. Den här studien har inte gjort någon kompletterande bekanthetsundersökning så som enkät, fokusgrupp eller liknande.

Sju av de studerade sammansättningarna kan påstås tillhöra en kategori som kan kallas ny. De är inte, som jag bedömer det, en ny beteckning på en redan känd kategori. Vilket dock kan sägas gälla den nyaste sammansättningen *lönebubbla* (2013), som följer de tidigare bubblaorden i materialet (2001). Bekantheten är dock stor. Människor har lätt för att förstå sig kategorin då det finns tydliga förväntningar och allmänna förställningar kring vad som är typiskt karaktäriserande.

Ett argument för stark etablering, som så att säga gynnar etableringsprocessen, kan vara hög frekvens under kort tid. De studerade sammansättningarna har hög exponering i både korpmaterialet och affärstidningarnas arkiv under perioden 2000–2014.

Textsammanhangen, text runt texten, förklarar sällan orden, varken med metasignaler eller på annat sätt. Läsaren förutsätts ha förhandsinformation eller förförståelse. Det framgår dock att det finns ett hot. Källorna låter experter bekräfta, varna eller dementera hotet. Hotet är att -bubblan kan spricka. Men själva -bubblans existens är också ett hot. Verben i samband med bubblaorden visar handlingar så som pumpar upp (EX 10) och punkteras (EX 13) bygger upp (Ex 14). Vem som gör dessa handlingar framstår otydligt, men det kan vara pengarna i sig (EX 14), eller de politiska blocken (EX 10) Det finns inga handlingsuppsmaningar till läsaren.

I den här studien framhålls som det troliga motivet till val av metafor ängslan. Ängslan för vad som kommer att ske med något, exempelvis huspriserna. Innan vi går vidare på det spåret

skulle jag vilja problematisera föreställningen något. Om det inte är ängslan – vad är det då? Kan orden relatera till en annan kvalitet hos bubbla? Aristoteles lyfter metaforen till konst. Lakoff Johnsson resonerar kring metaforens estetiska värde (3.5.3). Sammansättningarna i den här studien relaterar till källdomänen bubbla, en bubbla fylld med luft eller gas, exempelvis såpbubbla. Precis som såpbubbla kan sammansättningarna få en fragil gracefull kvalitet. Man skulle kunna säga att de kan lyftas till en estetisk nivå. Utvecklingen av bostadspriserna presenteras inte som en sufflé, en vulkan, ett sandslott. I stället väljs en bubbla. En såpbubbla behöver blåsas upp varligt, annars spricker den direkt. En såpbubbla skimrar när ljuset bryts mot ytan. Bubblametaforer skulle kunna associeras med något trevligt, rent, lekfullt eller gott. Från detta perspektiv ter sig valet möjligen motsägelsefullt. Kanske alluderar bubbla en dröm, en förväntan. Ängslan kanske då kommer ur erfarenheter av besvikelser och brustna drömmar. I så fall skulle exempelvis oro för husbubbla kunna tolkas på en annan nivå. Oro kanske inte handlar om faktisk prisuppgång. Den kanske är en påminnelse om drömmars förgänglighet. (Fast om detta resonemang skulle ha stor relevans kan man undra varför ordet äktenskapsbubbla inte används.)

Den här studien har inte funnit några ersättningsord för bubblaorden. Om dessa sammansättningar fungerar som utbildande och informerande i sitt sammanhang skulle de behöva undersökas närmare, i effektstudier eller liknande. Det kan vara så att det fungerar genom läsarnas projicering av förväntat budskap i en förväntad världsbild.

Är ekonomijournalister ledande i den här typen av nyordsbildning? Svaret är både ja och nej. Etableringsmönstret verkar vara från ekonomitidningar till allmänna nyheter (i den här studien representerat av korpmaterial). Det finns inga tecken på rörelse åt andra hållet. Det finns dock belägg för samtidig publicering. Det verkar inte så troligt att det är ekonomijournalisterna som har skapat nyorden, snarare att de snabbare fångar orden från uttalanden inom finansdiskursen. Det kan dock vara intressant att problematisera kring ordvalen. När Svanlund resonerar kring bekanthet, användbarhet och användarpotential skriver han: ”Den som tänker använda ett nytt ord behöver göra en – oftast intuitiv och undermedveten – bedömning av ifall de aktuella mottagarna också kan tänkas vara bekanta med ordet eller har förmågan att lista ut vad det står för i det aktuella sammanhanget” (2009:241). I det studerade materialet tycks textförfattarna anta att de blir förstådda korrekt (Ex 14).

M. White väljer i sin forskning bort att kalla "growth" för ett ord. Han kallar istället "growth" för ett koncept. Skulle man kunna kalla lånebubbla för ett koncept? White tycker att aktörer i den ekonomiska diskursen borde lära sig av språkvetarna. Han menar att "konceptet growth" används som om det vore en död metafor, fast uttrycket egentligen är aktivt kreativt. Uttrycken påverkar människors val av handlingar. Textförfattarna tillskrivs ett ansvar för konceptualiseringen av metaforen, hos läsaren. Stefan de Vylder varnar för ordupprepningar . Den här studien vill framhålla att det finns en risk att sammansättningar med efterledet -bubbla förstås känslomässigt, som något hotfullt medan kunskapen om var i det egentliga hotet består är oklart.

Förslag på vidare forskning: Ett förslag är att studera aktör runt de sammansättningar som förekommer i den här studien. Man skulle även kunna forska vidare kring hur nya sammansättningar är knutna till specifika händelser i omvärlden. Även inomspråklig forskning vore intressant, exempelvis kollokationer. Varje enskild sammansättning med efterledet -bubbla skulle kunna gå att studera mycket djupare.

7. Källor och litteratur

Källor

Språkbanken Korp: Tidningstexter, tidsskrifter, svenskt frasnät, svenska Wikipedia.

www.sprakbanken.gu.se.

Artikelarkiv från DI, Dagens industri www.di.se.

Artikelarkiv från Affärsvärlden www.affarsvarlden.se.

Litteratur

Andersson, Anna, 2011. En undersökning av morfemet *jätte* i svenska skriftspråket.

<http://www.uppsats.se/uppsats/1c0cf9f314/>

Aristoteles, 2012. *Retoriken*. Ödåkra: Retorikförlaget.

Bergström, Göran och Boréus, Kristina, 2005: Textens mening och makt. Lund: Studentlitteratur.

Cassirer, Ernst, 1953, Language and myth. New York: Dover Publications Inc.

de Vylder, Stefan, 2010: Världens springnota. Stockholm: Oktober.

Eubanks, Philip, 2000: A war of words in the discourse of trade, the rhetorical constitution of metaphor. Illinois: Sothern Illinois University.

Eubanks, Philip, 2011: Metaphore and writing, figurative thought in the discourse of written communication. Cambridge university press:

Foucault, Michel, 1993: Diskursens ordning. Stockholm: Stehag.

Hellspong, Lennart & Ledin, Per, 1997: Vägar genom texten. Handbok i brukstextanalys. Lund: Studentlitteratur.

Lakoff, G. och Johnson, M. 1980: Metphors we live by. Chicago: University of Chicago Press.

Lindquist, Hans, 2009: Corpus Linguistics and the Description of English. Edinburgh: Edingburgh University Press.

Richard, I A, 1956: Practical Criticism: A Study Of Literary Judgment. San Diego: Harvest Book.

Strandberg, Mathias, 2014: De sammansatta ordens accentuering i Skånemålen.

<http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:696118/FULLTEXT01.pdf>

Stubbs, Michael, 2001: Words and Phrases. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Stubbs, Michael, 1983: Discourse Analysis. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.

Svanlund, Jan, 2009: Lexikal etablering, en korpusundersökning av hur nya sammansättningar konventionaliseras och får sin betydelse. Stockholm: Institutionen för nordiska språk, Stockholms universitet.

Svanlund, Jan, 2001: Metaforen som konvention, graden av bildlighet i svenskans vikt- och tyngdmetaforer. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.

Todorov, Tzvetan, 2003: *Hope and memory, Lessons from the twentieth century*. UK: Princeton University. Atlantic Books.

White, Michael, 2003: Metaphore and economics: the case of growth. Elsevier, English for specific Purposes, volym 22, nr 2, s 131-151.

Widenberg, Sara och Eriksson, Maria, 2009: Uppbyggnadsfasen av en spekulationsbubbla. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:283578/FULLTEXT01.pdf>

Bilaga 1

Affärsvärlden 11/11 2014. Ex på större närtextrkontext, för ökad förståelse för en ekonomijournalistdiskurs.

Varför en nordisk fastighetsfond?

– Norden har mycket välmående fastighetsmarknader eftersom ekonomierna i ett europeiskt perspektiv är väldigt starka. Utbuds- och efterfrågesituationen för både kommersiella fastigheter och bostäder ser bra ut i flertalet av Nordens största städer. Dessutom kännetecknas Norden, och då i synnerhet Sverige, Norge och Finland, av att vi har väldigt många välskötta fastighetsbolag. Historiskt har avkastningen också varit riktigt bra – en trend vi tror kommer att fortsätta.

Min bild är att många investerare väljer bort fastigheter. Varför är det så?

– Det är en liten sektor så det är lätt att välja bort den och fokusera på de indextunga sektorerna. Många låter nog analysen stanna vid tron att det inte kan finnas mycket uppsida kvar i aktierna efter uppgången. Det skapar förstås möjligheter för oss, eftersom fastighetsbolagen inte får den värdering de förtjänar.

Finns det en bubbeldébat inom kommersiella fastigheter?

– Det finns absolut en sådan diskussion och oro, men jag tillhör inte dem som är orolig, främst av två skäl. Först och främst är den så kallade yield-spreaden fortfarande hög. Spreaden motsvarar skillnaden i direktavkastning vid ett fastighetsförvärv, i dag kring 5–7 procent, och låneräntan, i dag 2–3 procent. Ränteskillnaden motsvarar den kassaflödesgenerering investeringen ger. Den positiva spreaden indikerar att det inte är någon bubbla. Läget var ett helt annat i slutet av 1980-talet då räntan kunde överstiga direktavkastningen. Köparna var då beroende av att fastigheten skulle stiga i värde. Det andra är ett nyckeltal som aktiekurs i förhållande till förväntad kassaflödesgenerering som i dag ligger ungefär på det historiska snittet. Börskurserna har helt enkelt följt med de stärkta kassaflödena.

Men om räntan skulle stiga – när blir det tungt för fastighetsbolagen?

– Det krävs en avsevärt högre nivå än i dag. Det är svårt att ge en exakt siffra, men vid cirka 3 procentenheter högre ränta är förutsättningarna klart sämre än i dag. I min värld kan det hända, men min bedömning är att det ligger långt bort. Och om det blir så är det ju på grund av en väsentligt starkare konjunktur som innebär starkare efterfrågan på nya lokaler och bostäder, vilket kommer generera högre hyresintäkter och högre intjänning. Det blir märkligt att anta att räntekostnaden ska upp utan anledning.

Föredrar ni offensiva bolag eller mer defensiva?

Förvaltar (tillsammans med Gunnar Lindberg): Alfred Berg Fastighetsfond Norden A och Länsförsäkringar Fastighetsfond.

Utveckling: Plus 22,3 procent respektive plus 25,5 procent sedan årsskiftet. Förvaltad kapital: 0,6 respektive 8 miljarder kronor

– Historiskt har vi ägt både Balder och Sagax som varit väldigt förvärvsintensiva och vi är fortfarande stora ägare där. Vår bedömning är att det låga ränteläget kommer att bestå, vilket innebär goda möjligheter för bolagen att öka sin kassaflödesgenerering genom nya förvärv. Jag är inte i ett läge där jag vill börja dra ner på risken.

Men ni har en stor undervikt i Wallenstam – är inte de expansiva?

– Wallenstam är ett välskött bolag som bland annat bedriver en framgångsrik bostadsutvecklingsverksamhet som de startade i helt rätt läge. Värderingen är dock väl hög relativt andra bolag.

Någon favorit du vill lyfta fram?

– Kungsleden. De har nyligen genomfört en nyemission, något som pressat aktien för mycket. Vi bedömer även att Hemfosa-aktien erbjuder uppsida då bolagets expansionsstrategi inte är fullt inprisad.

Varför en nyemission i Kungsleden?

– De förlorade ett skattemål och var tvungna att betala in skatt retroaktivt. De hade klarat av att betala in den skatten via egen balansräkning, men då hade de inte kunnat expandera. Därför tog de in nytt kapital för att kunna möta både skatten och expansionsplanerna. Vi hade inte räknat med en nyemission utan räknat med att de skulle "snålköra" bolaget. I stället har de kommit med en offensiv tillväxtstrategi där de ska växa via förvärv.

Hur ser du på regleringsriskerna i sektorn?

– De måste man ha med i kalkylen. Fastighetsbranschen är ett delikat skatteobjekt eftersom verksamheten inte kan flytta. Vi räknar med en högre skattebelastning framöver, men det är inget som förändrar den stora bilden. Om sektorn skulle falla på förslag från den nya regeringen så är det snarare att betrakta som ett köpläge.

Någon favorit i byggsektorn?

– Framför allt skulle jag vilja lyfta fram Seelvag Bolig. Det är Norges svar på JM, kan man säga. De jobbar huvudsakligen med bostadsutveckling i Oslo-regionen. Det brukar sägas att Oslo och Stockholm är Europas snabbaste växande städer. Även i Oslo finns ett underskott av bostäder så bopriserna är trendmässigt på väg upp. Bolaget är välskött med bra historik och de tar inte på sig för mycket risker. Men värderingen är väsentligt lägre än JM:s. Johan Högberg

Peter Norhammar

Bostadsbubbla

Figur 2. Bostadsbubbla.

Husububbla

Figur 3. Husububbla.

Finansbubbla

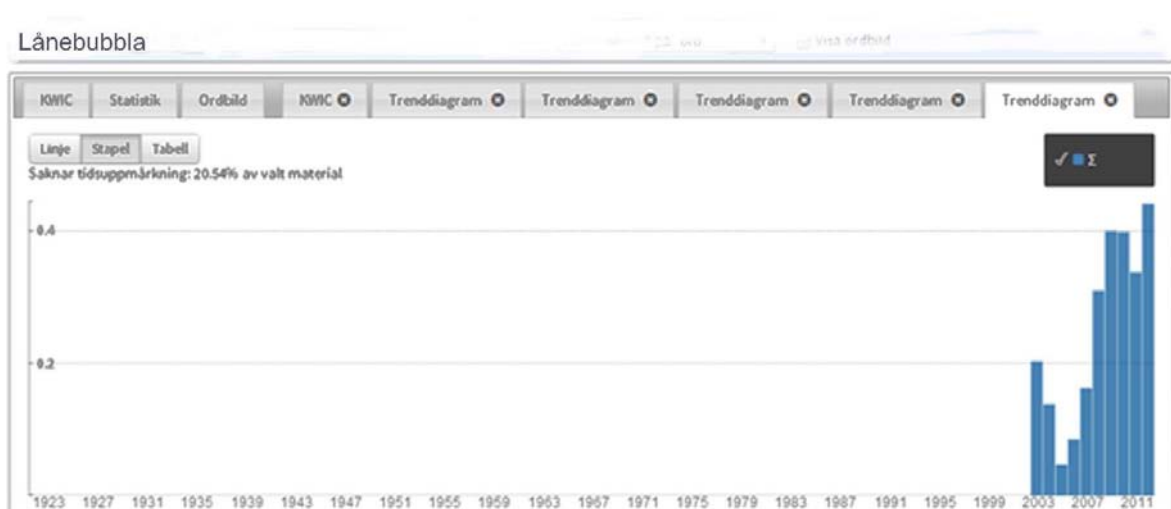
Figur 4. Finansbubbla.

Figur 5. Aktiebubbla.

Figur 6. Tillgångsbubbla.

Stockholms universitet/Stockholm University
SE-106 91 Stockholm
Telefon/Phone: 08 - 16 20 00
www.su.se

Stockholms
universitet